

**MEMÒRIA DEL SEGUIMENT ARQUEOLÒGIC
REALITZAT AL CARRER DE LES
TROMPETES,Nº 3**

CODI: 029/05

BARCELONA, Barcelonès

17 a 20 de maig de 2005

Promotora:

CENIT GESTIÓ, S.L.

Realització:

ARQUEOCIÈNCIA Serveis Culturals S.L.

Autora

Marta Maragall Moreno

Manresa, maig de 2005

SUMARI

1. Situació i descripció de l'indret.....	4
2. Notícia històrica i Antecedents arqueològics.....	7
3. Antecedents, Objectius i Mètodes de la Recerca.....	9
4. Desenvolupament dels treballs.....	11
5. Conclusions.....	13
6. Bibliografia.....	14
7. Annex 1: Llistat d'Unitats Estratigràfiques.....	15
8. Annex 2: Llistat Fotografies.....	16
9. Annex: Planimetria.....	17

FITXA TÈCNICA

LLOC DE LA INTERVENCIÓ: c/ de les Trompetes, número 3

MUNICIPI: Barcelona

COMARCA: Barcelonès

DATES DE LA INTERVENCIÓ: del 17 al 20 de maig del 2005.

TIPUS DE JACIMENT: Urbà

ESPECTATIVES ARQUEOLÒGIQUES DE LA ZONA: ciutat romana de Barcino (tombes d'època romana); presència de l'església medieval de Santa Maria del Mar (amb la corresponent necròpolis).

MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ: Rehabilitació d'un edifici.

AUTOR DEL PROJECTE ARQUEOLÒGIC: Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

EMPRESA EXECUTORA: ARQUEOCIÈNCIA Serveis Culturals SL

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Marta Maragall Moreno (ARQUEOCIÈNCIA Serveis Culturals SL)

DIRECCIÓ DEL DIBUIX ARQUEOLÒGIC: Olga Castro (ARQUEOCIÈNCIA Serveis Culturals SL)

INSTITUCIÓ SOL·LICITANT: Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona

TIPUS DE PROTECCIÓ: Zona inclosa en el Pla Parcial de Protecció del Patrimoni Arqueològic.

TIPUS DE PROPIETAT: Privada.

INSPECCIÓ TÈCNICO-ARQUEOLÒGICA: Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona

ENTITAT PROMOTORA: Empresa Cenit Gestió, SL

1. SITUACIÓ i DESCRIPCIÓ DE L'INDRET

Vista general del carrer Trompetes amb el número 3 a mà Esquerra.

Entre els dies 17 i 20 de maig de 2005 es va cursar un permís de seguiment arqueològic a la finca número 3 del carrer de les Trompetes, a Barcelona (Barcelonès). La intervenció, però, va durar un sol dia.

Els presents treballs estaven associats al projecte de rehabilitació de l'edifici en qüestió per part de la promotora **Cenit Gestió, SL**.

L'empresa d'arqueologia **Arqueociència Serveis Culturals, S.L** va realitzar les tasques preventives sota la direcció de Marta Maragall i Moreno; alhora la supervisió dels treballs estava a càrrec del **Museu d'Història de la Ciutat**.

L'indret en qüestió es troba situat en una zona d'interès arqueològic i d'alt valor històric, fet que va provocar la demanda d'un control arqueològic per part del Museu d'Història de la Ciutat mitjançant l'actuació de caràcter preventiu a les obres, que seguia la normativa municipal i general en matèria patrimonial.

Entorn geogràfic i geològic

El carrer de les Trompetes s'ubica al barri de *La Ribera* de Barcelona, en la zona de Ciutat Vella, centre històric i arqueològic de Barcelona. Es tracta d'una zona amb terrenys quaternaris i amb grans arenals al subsòl.

La unitat morfològica denominada Pla de Barcelona limita al nord i nord-oest amb la Serra de Collserola, integrada dins la Serralada Litoral Catalana, al sud amb el delta del riu Llobregat, a l'est amb el mar i al nord-est amb el delta del riu Besòs. El Pla de Barcelona és format geològicament per materials quaternaris, constituïts pel denominat tricycle, caracteritzat per la repetició per tres vegades del cicle torturà-llims-argiles. El torturà és format per una concentració de nivells de carbonat ocasionats per l'evaporació de l'aigua en sòls antics. El gruix mitjà d'aquests nivells és d'entre 20 i 40 cm tot i que de vegades arriba als 2 m. Els llims són de color beig a marró i contenen de vegades nòduls de torturà. Són en general poc plàstics i estan poc consolidats. Les argiles són de color vermell, producte de sòls residuals i tenen una plasticitat mitjana. Aquest cicle es repeteix tres vegades al Pla de Barcelona, però de vegades no és complet a causa de la no sedimentació o de l'erosió produïda posteriorment.

A les vores de la conca de rius o rieres hi ha nivells sorrencs i gravosos intercalats. Superficialment algunes rieres han deixat formacions al·luvials de sorres i llims pocs consolidats d'un gruix no superior als 10 metres, que tenen una gran importància des del punt de vista geotècnic. El nivell freàtic apareix en aquesta zona a una profunditat d'entre 5 i 6 metres. Quant a la geomorfologia del terreny i estretament vinculat amb l'existència o no d'assentaments humans antics al lloc on s'ha intervingut, les fonts documentals medievals assenyalen l'existència en aquest lloc de l'anomenat "estany del Cagalell", fet que podria condicionar de forma important la localització o no de restes arqueològiques a l'indret.

Tal i com esmentàvem en línies precedents, el carrer Trompetes se situa al nucli del barri de la Ribera; concretament queda delimitat pels carrers Agullers, carrer de les Panses, carrer de les Portadores i per últim, pel carrer del Consolat de Mar (que és el que delimita la Llotja de Mar i la Plaça Palau).

2. NOTÍCIA HISTÒRICA

La zona en la qual ens trobem és coneguda des d'antic com la Barcelona Vella o amb el nom popular de "Casc Antic". Al sud hi trobem el barri de la Ribera, presidit per la basílica de Santa Maria del Mar, centre de la vida senyorial de la ciutat dels segles XIII al XVII.

També anomenat Vilanova de Mar, la Ribera va créixer arran d'aigües. Els orígens de les primeres cases que configuraren la Ribera de Barcelona els trobem l'any 1209, quan es produeix una concessió d'uns terrenys o sorralers propers al torrent de Merdançar per part del rei Pere I al senyor de Montcada. Aquestes terres estaven compreses entre el Puig de les Falzies (avui l'actual Llotja de Mar) i el Rec Comtal, i allí hi feren una barriada de carrers paral·lels i estrets per a gent de mar, i el nom del qual fou *rodalia de Corbera*. (FABRE, J.: HUERTAS, J.M, 1976:234)

El barri de la Ribera de Barcelona va néixer com un nucli de població format al voltant de l'antiga església de Santa Maria de les Arenes. Llavors s'anomenava Vilanova del Mar i allà s'hi van establir els sectors beneficiats de la gran expansió marítima i econòmica dels catalans per la Mediterrània des de l'època de Jaume I. La toponímia urbana demostra la gran diversitat d'oficis que s'hi concentraven: els carrers Argenteria, Canvis Nous, Caputxes, Espaseria, Mirallers, Sombrebrers...

La importància que el barri va adquirir durant el segle XIII va fer pensar en la necessitat de transformar l'antiga parròquia en un gran temple que presidís aquest nucli habitat per mercaders i armadors. La construcció de la nova església va aplegar totes les corporacions representatives del barri. El temple es va construir molt de pressa, entre el 1329 i el 1383. Aquesta rapidesa explica la seva puresa d'estil: Santa Maria del Mar és un dels temples gòtics catalans més significatius.

Així, aquest barri es va formar en un sector d'arenals, presidit almenys des del segle X per una església que els primers documents anomenen Santa Maria de les Arenes o de la

Mar. Entorn aquesta església hi vivia un nucli de gent de Marina, bastaixos i macips, que formaven el poblament inicial, però que des del segle XIII, s'hi construïren també grans casals de nobles i mercaders que donaren al barri el caire senyorial dels palaus del carrer de Montcada.

El primer carrer que uní el barri de les Arenes o de la Mar amb la vella ciutat fou l'actual carrer de l'Argenteria, que anava directe del Portal Major, l'actual Plaça de l'Àngel, fins l'església de Santa Maria. El segon fou el carrer de Montcada, obert a partir de 1148 quan Guillem Ramon de Montcada va obtenir de Ramon Berenguer IV per a ell i els seus homes, com a premi per l'ajuda que li feren en la conquesta de Tortosa, de poder edificar en dit lloc.

Durant molts segles la principal activitat econòmica comercial de Barcelona es feia a través de la mar, això feu aparèixer entre l'actual Rambla i el barri de la Ribera un nou barri: el barri de Mar, que es gestà entre els segles XIII i XIV. Al segle XV atragué la residència de grans personatges que erigien els seus casals al Carrer Ample, l'eix principal del nou barri.

Antecedents arqueològics

El lloc que ens ocupa s'ubica a la zona suburbial de la ciutat romana de Barcino i en una zona on s'han trobat enterraments d'època romana. Per altra banda, és una zona ja urbanitzada en època medieval, i es troba molt propera de l'església medieval de Santa Maria del Mar i de les seves àrees de cementiri.

S'han portat a terme intervencions arqueològiques basades en seguiments, en prospeccions de sondejos i excavacions des de fa molts anys, i els resultats de les quals han estat positius en quant a la troballa de restes d'època romana, medieval i moderna: intervencions més properes com la de la Llotja de Mar (CABALLÉ, 1999-2000); la intervenció del Pla de Palau; al carrer Carders; carrer de Flassaders i Molí de Sant Andreu, Rec Comtal, entre altres (MIRÓ ALAIX, C. 2005:135).

3. ANTECEDENTS, OBJECTIUS i MÈTODES DE LA RECERCA

L'importància en l'estudi del subsòl d'aquest lloc relacionat amb el sector històric de la ciutat i amb el barri de la Ribera en concret, fou la que decidí presentar el *Projecte d'Intervenció arqueològica* per tal d'engegar el procés de recerca preventiva necessari per a la localització i documentació de les possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística; amb l'objectiu que marca la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català i el Decret 78/2002 del Reglament de Protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Els antecedents d'aquest fet els trobem en el projecte de rehabilitació de l'edifici en qüestió, el procés de les obres implicava realitzar una fossa al subsòl (al costat de les escales d'entrada) per a la construcció d'un ascensor. El problema vingué donat perquè el forat ja s'havia efectuat quan el Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat va rebre la comunicació per part de la promotora.

Com a solució preventiva, es va decidir per part de l'administració competent, realitzar un sondeig de les mateixes característiques en un lloc proper, amb la finalitat de conèixer l'afectació del subsòl d'aquesta obra i la seqüència estratigràfica.

Metodologia

L'obertura de la cala en el subsòl es va fer amb mitjans manuals i per part del personal de l'empresa constructora. El seguiment i control de les tasques va anar a càrrec de l'empresa d'arqueologia qui va proposar a l'arqueòloga present .

Evidentment, en el cas que es localitzessin restes arqueològiques s'hauria de procedir a la seva excavació i documentació, emprant la metodologia adient, decidida pel director de la intervenció i amb el vist-i-plau del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat.

En aquests casos, el sistema de registre arqueològic és l'ideat per E.Harris i A.Carandini. El mètode que es va seguir és l'habitual en aquest tipus d'intervencions, treballant sempre d'acord amb criteris estratigràfics, distingint i retirant manualment cada un dels diversos nivells o estrats que es localitzin, seguint criteris de textura, composició i color per a la seva distinció.

Cada unitat estratigràfica té una fitxa en la qual s'indica la ubicació en el context general del jaciment, la definició i la posició física respecte a la resta d'u.e. amb què es relaciona i la seva datació relativa i absoluta.

Pel que fa al registre gràfic, en aquest cas es va efectuar un reportatge fotogràfic del procés i una planta general de situació de la rasa en la planta de l'edifici. Per altra banda, en els cas de documentació de restes, es procedeix a fer una secció que abarqui la totalitat de l'estratigrafia del jaciment.

La metodologia emprada es va basar en un seguiment ocular dels rebaixos a mà d'1,30m aproximadament. Aquest procés el varen portar a terme obrers cedits per la mateixa empresa promotora amb mitjans manuals, rebaixant els nivells estratigràfics documentats correlativament.

4. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS ARQUEOLÒGICS

Tal i com s'explicava en l'apartat anterior, es va procedir a fer els rebaixos a mà per part dels obrers de la mateixa constructora. El primer pas va ser la delimitació i marcació de la cala a realitzar, que s'ubicaria davant de la fossa feta per l'ascensor i en la qual ja s'hi havia instal·lat la maquinària corresponent.

Inici dels treballs: extracció de la capa de formigó.

Per tant, es va marcar un requadre amb unes dimensions de 1,10 x 1,40m aproximadament. La cota final a la qual s'havia arribat amb el rebaix de la fossa originària de l'ascensor fou de 1,20m.

El primer nivell extret fou la capa de formigó que havien estès al llarg del passadís i que tenia un gruix de 30cm (U.E.100). Per sota, es documentà un nivell de circulació corresponent a la fase anterior a les obres. Aquest nivell anava precedit d'una preparació de morter de calç (U.E.101 i 102, respectivament).

Seguidament, varen començar a sortir restes de material constructiu barrejades amb sauló i escombraries (U.E.103). Aquest estrat d'enderroc i reompliment del subsòl de la planta baixa presentava una potència d'uns 70cm aproximadament i va ser l'únic documentat en tot el procés, ja arribats al 1,20m seguien sortint restes de material constructiu barrejades amb sauló, potser amb més quantitat d'aquest últim.

La tipologia del rebliment es repetia fins baixats els 1,35m i sobrepassada la cota assolida per la constructora en el fossat de l'ascensor.

Per tant, l'excavació es va aturar davant dels resultats que presentava i amb perspectives de no produir-se cap canvi en els estrats i al no documentar-se estructures. Es va procedir a la seva situació en planta i a la seva documentació gràfica. Per altra banda, es va realitzar una secció amb la representació de l'estratigrafia documentada.

Imatge superior: finalització dels treballs

Treballs de buidatge de la cala efectuada.

Vista de la cala finalitzada.

5. CONCLUSIONS

Els resultats de la intervenció arqueològica a la finca número 3 del carrer de les Trompetes varen ser negatius. L'estratigrafia documentada no va ser significativa en quant al coneixement i ampliació de la història del barri de la Ribera i del casc antic de Barcelona.

De fet, les conclusions extretes mostren una fase del terreny amb l'enderroc de l'edifici precedent o de fases de remodelacions anteriors. Els rebaixos que es deurién produir segurament varen destruir les possibles restes arqueològiques que hi havien.

De totes maneres, la realització d'una sola cala no és suficient ni indicativa per afirmar o desmentir l'existència de restes històriques, sobretot, en les intervencions de caire urbà. En aquest cas, la planta baixa ocupa una extensió molt major a la sondejada en dita intervenció.

Imatge superior: vista dels treballs una vegada finalitzada l'excavació del sondeig just davant de la fossa de l'ascensor efectuada prèviament.

Imatge inferior: detall de l'estratigrafia documentada.

6. BIBLIOGRAFIA

CABALLÉ, G.(1999-2000) Memòria de la intervenció arqueològica a la Llotja de Mar. Inèdit.

FABRÉ, J.; HUERTAS CLAVERIA, J.M. (1976) *Tots els barris de Barcelona. Els dos Eixamples. Sant Antoni. La Sagrada Família. Els barris de la Barcelona Vella.* Edicions 62, Barcelona. Pàgina 171.

MIRÓ ALAIX, Carme (2005) “Balanz anual de l’activitat arqueològica a la ciutat (setembre 2003-desembre 2004)” a *Quaderns d’Arqueologia de la ciutat de Barcelona*. Època II. Número 1. Ajuntament de Barcelona, Museu d’Història de la Ciutat. Pàgina 234.

7. ANNEX 1: REPERTORI D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

UE.100

Descripció: estrat format d'una capa de formigó d'uns 10 cm.

Relacions Físiques:

Cobreix: 101

Interpretació: nivell de paviment del passadís de la planta baixa col·locat durant les obres actuals.

UE.101

Descripció: estrat format per rajoles de 24 x 24 cm.

Relacions Físiques:

Cobert: 100

Cobreix: 102

Interpretació: restes del paviment de circulació anterior a les obres actuals i del qual en resten segurament trams sencers.

UE.102

Descripció: estrat format per morter de calç.

Relacions Físiques:

Cobert: 101

Cobreix: 103

Interpretació: preparació del paviment de rajols de 24 x 24cm.

UE.103

Descripció: estrat format per sauló amb restes de material constructiu i escombraries.

Relacions Físiques:

Cobert: 102

Interpretació: nivell de reompliment relacionat segurament amb el moment de les obres en fases anteriors a l'actualitat.

8. ANNEX: LLISTAT DE FOTOGRAFIES

- 1.- Vista general del carrer amb l'entrada al número 3 del carrer Trompetes.
- 2.- Vista general del carrer amb l'entrada al número 3 del carrer Trompetes.
- 3.- Vista de l'entrada a la finca.
- 4.- Interior de la finca, a mà dreta es pot veure el passadís que condueix a la caixa de l'ascensor.
- 5.- Ubicació d'on s'havia d'executar la caixa de l'ascensor.
- 6.- Inici dels treballs d'execució de la cala, efectuats per part d'obriers de la promotora.
- 7.- Treballs d'aixecament amb martell hidràulic de la llosa de formigó que cobria el nivell de circulació de la planta baixa de la finca.
- 8.- Treballs d'aixecament amb martell hidràulic de la llosa de formigó que cobria el nivell de circulació de la planta baixa de la finca.
- 9.- Treballs d'aixecament amb martell hidràulic de la llosa de formigó que cobria el nivell de circulació de la planta baixa de la finca.
- 10.- Treballs d'aixecament amb martell hidràulic de la llosa de formigó que cobria el nivell de circulació de la planta baixa de la finca.
- 11.- Excavació de la caixa de l'ascensor, les terres extretes estaven formades a base de restes d'enderroc.
- 12.- Vista del tipus de reble extret.
- 13.- Finalització de la caixa de l'ascensor.
- 14.- Finalització de la caixa de l'ascensor. Vista del tall estratigràfic.
- 15.- Detall del tall estratigràfic documentat.
- 16.- Detall del tall estratigràfic documentat.
- 17.- Rebliment extret en el procés format per terres barrejades amb restes de runa.
- 18.- Rebliment extret en el procés format per terres barrejades amb restes de runa.
- 19.- Vista general de la caixa realitzada just davant d'on s'ubica l'ascensor de la finca.
- 20.- Vista general de la caixa realitzada just davant d'on s'ubica l'ascensor de la finca.
- 21.- Detall de la paret de maons documentada durant el procés i que alhora fa de paret de tancament de l'ascensor.
- 22.- Detall del tipus de reble documentat.
- 23.- Detall del tipus de reble documentat.
- 24.- Tall estratigràfic del tipus de reble extret

9. ANNEX: PLANIMETRIA

1. Plànol 01

Plànol de la zona afectada per les obres, amb indicació del traçat de la rasa que es va realitzar en vermell.

Escala: 1/50

Digitalització: Olga Castro, Arqueociència Serveis Culturals, S.L.

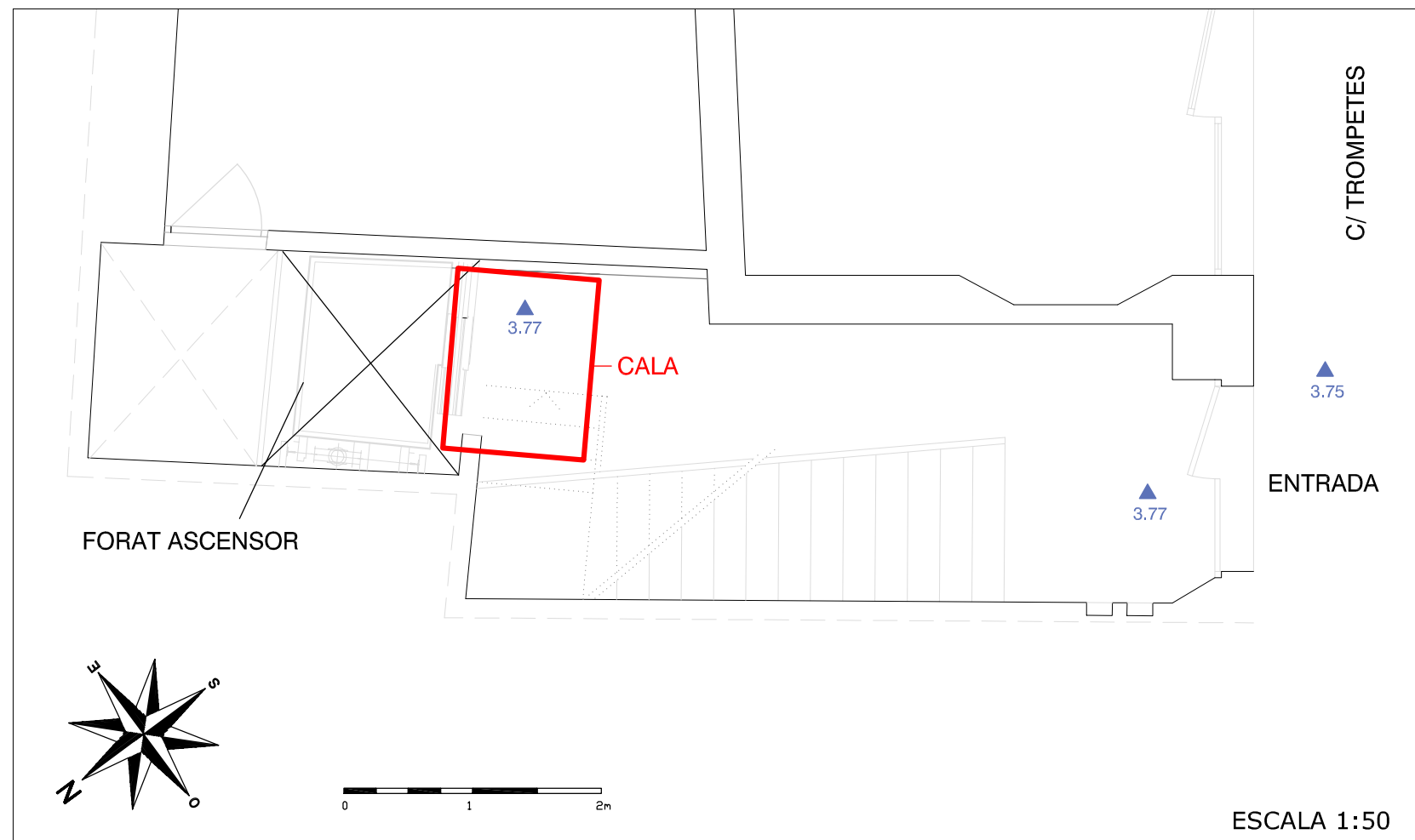
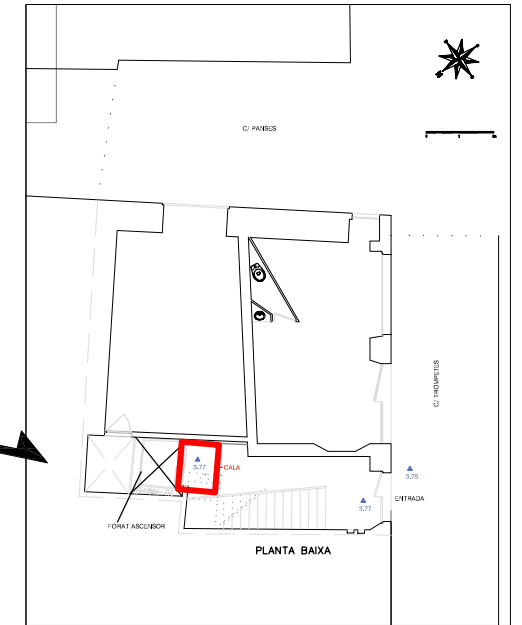
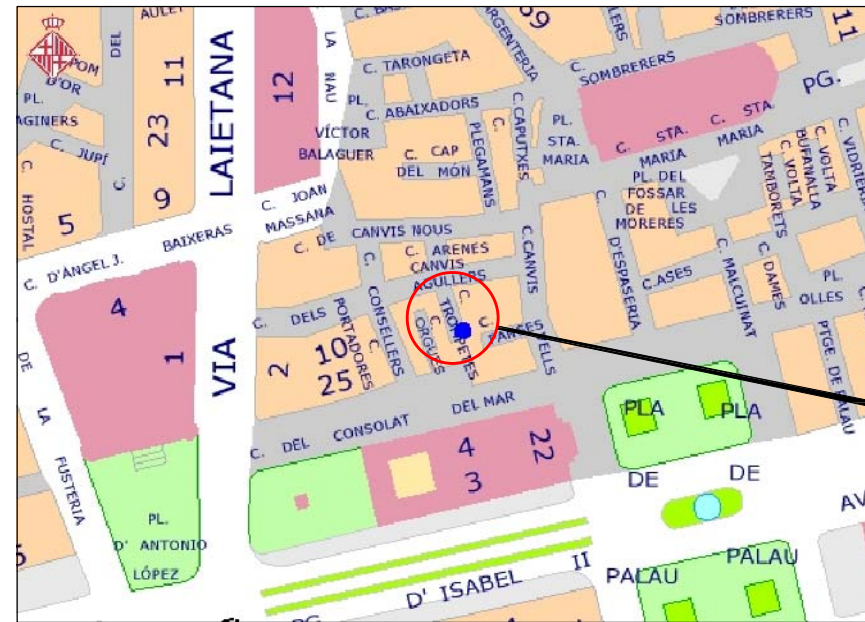
Base Planimètrica: Arqueociència Serveis Culturals. S.L

Es marca també la Secció A-A' del tall estratigràfic documentat durant la intervenció.

Escala 1/20

Digitalització: Maria Pujals (Arqueociència Serveis Culturals, S.L.)

Architectural section drawing of a building facade. The drawing shows a cross-section of a structure with a staircase on the left side, indicated by a series of horizontal lines. The interior space is filled with large, irregular, light-colored shapes representing rocks or debris. The floor and walls are depicted with a stippled texture. The drawing is framed by a blue line on the right and bottom, and an orange line on the left. The scale is indicated as ESCALA 1:20.

 ARQUEOCIÈNCIA Serveis Culturals S.L.	
C/ DE LES TROMPETES,3 Barcelona, Barcelonés	
PLANTA SITUACIÓ. CALA REALITZADA	
PLÀNOL 01	
DIRECCIÓ: Marta Maragall	
BASE PLANIMÈTRICA: Juan Sanz.Aparellador. (Grupo Cenit)	
Escala 1:20 1:50	Maig 2005